

EUROPAS KRIS

Av HAROLD MACMILLAN, M. P., f. d. engelsk flygminister

VÅRT Europa är mycket gammalt, men det besitter säkerligen ännu den eviga ungdomens hemlighet. »Hon kan ej åldras, vanan ej minska kan behaget av dess växlingsrikhet.» Europa uppbäres av två stora kulturströmmar. Den första är den klassiska och humanistiska, som har sin källa i det klassiska Grekland. Den strömmar genom den hellenistiska och romerska tiden med kraften av en stor flod, går ibland förlorad under jorden — såsom under den mörka medeltiden — men bryter åter i dagen — såsom under renässansen — med livgivande styrka.

Den andra kulturströmmen rinner upp i det heliga landet — mötesplatsen mellan öst och väst — och tillföres i tvåtusenårig historia den kristna trons renande vatten. Grekland, Rom, Palestina — detta är den europeiska civilisationens källor. Dessa två strömmar, som stundom blandas med varandra, stundom rinner sida vid sida, har under alla dessa århundraden bevattnat och befruktat först själva Europa till världens yttersta rand, ända till så avlägsna länder som Sverige och Storbritannien måste ha varit vid den kristna tideräkningens början — och därefter den övriga världen, både i öster och väster.

Österut har vi fört humanismens och frihetens civiliserande inflytande och vår kanske största arvedel, känslan av varje människas likhet inför lagen och av individens jämställdhet med staten. Västerut har vi upptäckt och befolkat den nya världens tomma kontinent. Jag hör ibland hemma dåraktigt prat, som försöker skapa illvilja och split mellan Europa och Amerika. Men vad är Amerika annat än en förlängning av Europa? Amerika är Europas barn — och är det fel av ett vuxet barn att i sin unga styrka komma till moderns hjälp och bistånd? Här kommer någon att säga, att allt det där är känslotänkande utan verklighet bakom, att det är drömmier i nutidens hårda värld. Mina vänner, om detta är drömmar, då har vi sannerligen ett förfärligt uppvaknande framför oss. Ty om denna dubbla tradition — av mänsklig frihet och andlig sanning — skall förgås, då vacklar vi — som romarna under 400-talet — på randen av barbariets djupa avgrund.

En avgrund sådan som världen störtades i under medeltidens mörka natt och varur den kunnat höja sig endast tack vare dessa samma krafter och denna samma idealistiska filosofi, som nu hotas av materialismens och ateismens anstorm. Men om Europas enhet skall vara effektiv, måste den organiseras. Den rörelse Mr Churchill gav upptakten till i Zürich 1947 fortsattes med Haag- och Brysselkonferenserna och stöddes av några av de största gestalterna i vår tids Europa.

1949 skapades Europarådet. Dess syfte förklarades vara »att nå större enighet mellan medlemmarna för att skydda de ideal och grundsatser, vilka är deras gemensamma arv, och att främja deras ekonomiska och sociala framåtskridande». Europarådet består av två organ, ministerrådet, som är dess verkställande organ, och konsultativa församlingen, som är dess rådpläggande organ. Tolv europeiska länder var 1949 med som stiftarnationer, 1950 anslöt sig tre nya medlemmar. Två sessioner med konsultativa församlingen har avhållits, den tredje börjar i maj. Det kanske nu är möjligt att bedöma situationen. I vilken utsträckning har vi lyckats? I vilken utsträckning har vi misslyckats? Var står vi nu?

Det finns mycket att anteckna på kreditsidan för Europarådet och Europarörelsen, denna grupp frivilliga arbetare i vart och ett land, vilken ger rådet liv och kraft. Enligt min uppfattning har vi haft den värdefullaste, om också icke mätbara, tillgången i de vänskapsband, som knutits i Strassburg. Vi har lärt att arbeta tillsammans, att debattera och diskutera tillsammans. Vi har infört en ny teknik genom att gjuta samman de brittiska och skandinaviska parlamentariska traditionerna med de latinska. Mera påtagligt är, att augustimötet 1949 tvingat Europas regeringar att ta itu med Tysklandsproblemet. Församlingen beslöt enhälligt rekommendera, att Tyskland inbjudes ansluta sig till den konsultativa församlingen. För mig var det, då jag tänkte på att nästan varje land, som var representerat, hade varit ett offer för Nazi-Tysklands aggression och att de flesta lidit av nazisternas ockupation, ett dramatiskt och stämningsmättat ögonblick. Det tycktes inleda en »ny giv» för det plågade Europa. Församlingen hemställde dessutom att inbjudan skulle göras tidigast möjligt. Om bara de berörda regeringarna hade handlat enligt detta råd i stället för att föranleda ett års väntan! Skall statsmännen någonsin lära sig att det vid lösandet av nästan alla problem är viktigast att passa den rätta tiden.

Det måste dock även medges, att det förekommit besvikelser.

Det har förekommit värdefulla och intressanta debatter, av vilka en del tilldragit sig världens uppmärksamhet. Debatten om Tyskland, om Schumanplanen, om Europaarmén — allt detta har varit stora händelser, som haft djupt inflytande på Europas liv. Endast i ett fall har vi uppnått något praktiskt och positivt, men något av mycket stor betydelse — antagandet av konventionen om de mänskliga rättigheterna. Ty denna konvention är, om den blir ratificerad av alla medlemsstaterna, det sanna provet på demokratisk frihet. Det blir vår europeiska schibboleth. Dessutom innehåller den i olikhet med Förenta Nationernas liknande deklaration ett författningsenligt sanktionssystem i form av en europeisk domstol, till vilken varje förfördelad grupp personer kan appellera, och härigenom tvinga sin egen regering att stå till svars inför en europeisk domstols rättsliga auktoritet. Här har vi verkligen en sann »övernationell myndighet» och en av bästa märke.

Dessa mänskliga rättigheter — rätten till fri religionsutövning, till yttrandefrihet, till personlig egendom, till fria val, fri rannsakning, frihet från godtycklig häktning och tortyr — dessa mänskliga rättigheter utgör den europeiska civilisationens och traditionens själva väsende.

De totalitära regimerna grundar sig på förnekandet av dessa rättigheter. Inom dessa regimer gör staten anspråk på att stå över dessa rättigheter. Icke nöjd med att ha upphävt såväl människors som Guds lag, vill den också stå ovanför varje lagbud. Gör ett enkelt prov! I ett fritt och demokratiskt land är det ofta en välkommen avkoppling, om det knackar på dörren, där man sitter sent på kvällen i sitt rum och arbetar eller läser. Knackningen betyder en gäst eller ett brev. Eller när man promenerar på gatan. Känner man en klapp på axeln, vänder man sig förväntansfullt och förtroendefullt om. Det måste vara en gammal vän. Vad betyder knackningen på dörren och klappen på axeln österut? Fängelse utan rannsakning, eller rannsakning efter fängelsevistelse, droger eller tortyr, i bästa fall en barmhärtig död, i värsta fall slaveri i gruvor eller fångläger.

Men vi behöver en mera precis och rättsgrundad provometod än så. I konventionen om de mänskliga rättigheterna har vi det. Denna konvention och dess domstol kommer att ge oss en ovärderlig bedömningsgrund både individuellt och nationellt. Vi hoppas att vi lyckas utvidga vårt sällskap både österut och västerut, eftersom Europarådet f. n. bara omfattar halva Europa. Om Spanien och Portugal önskar ansluta sig — vilket vi innerligt hoppas en

dag skall ske — har vi här ett prov för medlemskap i vår klubb. Vi kan hädanefter säga till varje nation: »Acceptera konventionen om de mänskliga rättigheterna, och acceptera skyldigheten att låta en europeisk domstol tillämpa den — anslut er sedan.» Om någon av staterna i Mellan- och Östeuropa, så som vi ber och hoppas, kan bli fri sin folkregering, denna underliga och ironiska synonym för det nya tyranniet, så har vi här det rättesnöre de måste följa. Jag ser i konventionen om de mänskliga rättigheterna en högst betydelsefull och värdefull offentlig handling, rymmande något potentiellt gott i all vår tids synd och ondska. Jag förlitar mig på att ingen regering i Europarådet skall underlåta att utan dröjsmål ratificera den. Någon sade till mig häromdagen: »Varför behöver ni hela den där ordrika konventionen och definitionen av frihet? Nog kan man väl skilja ett fritt samhälle från en tyrannisk regim. Man vet vad det är, när man ser den.» Alldeles rätt. Men man skall komma ihåg, att i vissa fall — kanske de flesta — har friheten inte försvunnit på en dag. Det har varit ett långsamt och ofta undanskymt intrång på de mänskliga rättigheterna, vilket endast i smyg och genom fortgående infiltrering nått sitt onda syfte. Om en konvention som denna bundit en regering, vilken på detta sätt varit på väg utför, kunde någon kanske ha appellerat till domstolen och Europas samvete, innan det var för sent. Då skulle allmänna opinionen och de sanktioner av olika slag, som en allmän opinion stödd av »domsutslag» kan genomdriva, kanske ha räddat några olyckliga folk från att långsamt ha fallit från kristendomens och humanismens rättesnören — Europas verkliga tradition — ned i det nya barbariet.

Detta är alltså det första påtagliga resultatet av Europarådets arbete — konventionen om de mänskliga rättigheterna. Icke desto mindre skulle det vara oärligt att dölja, att det förekommit ett visst mått av förvirring och gäckad möda i Strassburg. Jag tror inte, att detta egentligen beror på olika målsättning. Det beror i stället på olika uppfattning om de medel, med vilka man kan nå målet. Europeisk enighet betyder åtminstone för mig, att de europeiska folken skall förena sig för att tillsammans göra det, som de bäst kan göra tillsammans och kanske inte kan göra var för sig. Det innebär inte, att vi förordar något slags europeisk isolationism. Åtminstone för Storbritannien skulle en sådan politik vara fullständigt omöjlig. Ty vi är inte bara européer, utan också bundna till det brittiska kolonialväldets kontroll och utveckling. På samma gång är vi ett folk i den stora gruppen av engelsktalande nationer,

vilken även omfattar Amerikas Förenta Stater, som grundats på och utvecklats genom brittiska traditioner av män och kvinnor av vårt folk. Medan vi sålunda alltid måste se inåt, mot Europa, som vår kulturs vagga, utan vars fortsatta bestånd som fri kontinent vår kultur oundvikligen måste gå under, måste vi också se utåt — mot de sju haven och den nya världens väldiga tillfällen och krav. Vi är inte ensamma om detta. Frankrike, Belgien, Holland och i viss mån Italien befinner sig i liknande belägenheter. I alla planer, som inriktas på europeiskt samarbete — vare sig ekonomiskt, socialt eller eljest — måste vi undvika att som kontinent begå det misstag, som en del av oss är benägna att göra som individuella nationer. Vi får inte hänge oss åt isolationism och förnäm avskildhet. Snarare måste vi se till att organisera våra regionala ansträngningar i relation till och i samarbete med hela den fria världen.

Jag tror att Sverige och de skandinaviska länderna i allmänhet förstår och delar vår åskådning. Det föreligger kanske en annan skillnad mellan vad jag för enkelhetens skull vill kalla den anglo-saxiskt-skandinaviska och den kontinentala eller latinska åskådningen. Den är grundad på en sedan länge bestående skillnad mellan två sätt att tänka och resonera. Den kontinentala traditionen vill resonera a priori — uppifrån och ned, från de allmänna principerna till deras praktiska tillämpning. Det är Tomas av Aquinos och scholastikernas tradition. Vi resonerar helst a posteriori — nedifrån och upp — ut från den praktiska erfarenheten. Det är Bacon och Newtons tradition. Vi såg en hel del av detta i debatten om Schumanplanen. Det är naturligt för oss engelsmän att säga: »Nå, vad är det vi vill göra tillsammans? När vi avgjort den saken, skall vi tillsätta en kommitté och skriva stadgarna».

Våra vänner i Frankrike vill gärna säga, åtminstone tror vi det: »Det första är att tillsätta en kommitté, kommittén får skriva stadgarna och sedan avgöra vad det är vi vill göra tillsammans.»

Dessa skilda sätt att ta itu med frågorna går rätt igenom meningsskiljaktigheterna i församlingen och i Europa av i dag. Det är detta som ligger under den långa tvisten mellan vad man kallar »den federala» och »den funktionella» synen på frågorna. Anhängarna av den förra vill börja med att stifta en federal författning för Europa liknande den som består i Amerikas Förenta Stater. Därigenom, säger de, skulle man skapa en politisk organism, som skulle vara rättskapabel att lösa alla Europas gemensamma problem genom en central myndighet med en förbunds församling och

en förbundsregering. Logiskt är det mycket som talar för deras synpunkter. De kan peka på de märkliga framsteg, som gjorts av Europas folk på den nordamerikanska kontinenten, där de förverkligat sitt förbund. Deras materiella utveckling, deras oerhörda industriella och kommersiella framåtskridande, deras militära styrka, allt kommer av det politiska förbundets välsignelsebringande kraft.

Engelsmännen — och jag tror även skandinaverna — kanske godtar detta resonemang som logiskt tillagande, men instinktivt har de en känsla av att det icke är hållbart. Det är för lätt, för enkelt, jag ville nästan säga för »smart». Vi har en känsla av att Europa är för gammalt, de skilda nationernas särart och särutveckling för stark, skillnaderna i språk, temperament, religion och historiska traditioner för stora för en sådan lösning. Enhet måste uppstå. Men den måste sökas i mångfalden inte i ett konstant förenhetligande. Dessutom varierar den ekonomiska utvecklingens och levnadsstandardens nivå högeligen från land till land. Det måste vara vårt syfte på lång sikt att utjämna dessa variationer uppåt. Låt oss undvika allt, som kan ha tendens att utjämna dem nedåt. Slutligen medger även federalisterna — när det kommer till praktisk politik — att allmänna opinionen i Europas länder långt ifrån är förberedd på en så revolutionär förändring. Det finns några, som förordat upprättandet av ett partiellt statsförbund i Europa. Låt de länder, som önskar bilda en mera intim federal union, göra det, säger man. De kommer att bli pionjärer. Jag kan i princip inte se något ont i detta — i princip. Ingen kan ju hindra dem, om de verkligen vill göra det. Om Tyskland, Frankrike och Italien t. ex. beslöt att bilda en förbundsstat efter Förenta Staternas mönster, har de naturligtvis sin frihet att göra det och kan inte och bör inte hindras att göra det. Men i praktiken skulle det vara ödesdigert, om en sådan union i sin tur bleve en avskild organism. Den måste i sig själv bli en stat — men en mycket starkare och mäktigare stat — i Europarådet. Dess skapande som stor förbundsstat skulle därför lämna problemet öppet, hur de europeiska staternas gemenskap skall arbeta — den gemenskap, i vilken den nya förbundsstaten endast kommer att bli en av medlemmarna. Om vi är realistiska, hänvisas vi därför till att söka ett alternativ. Om det inte bildas en union, hur skall då Europas enhet främjas och upprätthållas? Det är härvid som »den funktionella» åskådningen fått stöd och anhängare. Man måste fråga: »Vad är det vi vill göra tillsammans?» När vi besvarat den frågan,

säger vi: »Vilken funktionell organisation kan upprättas för att sköta den uppgiften?» Naturligtvis har de europeiska nationerna gjort en hel del tillsammans sedan andra världskriget. Till stor del med stöd av amerikansk hjälp — Marshallplanen — har de skapat ett helt system för samarbete. O. E. E. C., E. C. A., E. P. U. och alla andra mystiska bokstavsgrupper döljer bakom sig ett mycket detaljerat system av europeiska överenskommelser om viktiga ekonomiska frågor. Mycket har uppnåtts. Men svagheten i denna metod är kanske, att avtalen tillkommit mellan regeringarna på grundval av hemliga förhandlingar mellan officiella representanter. Det är bättre än inga avtal alls. Men det är en byråkratisk, inte en demokratisk styrelseform. Det är expertstyrelse.

Det kanske viktigaste, som kunde ske omedelbart, vore att använda den konsultativa församlingen — som själv väljes av 15 nationers parlament — till att slå en bro mellan detta nya system och den demokratiska byggnad, som är nödvändig för friheten. Ty även detta system har sina svagheter. Det lider av för många kommittéer, för många organisationer, alltför mycket dubblering, och naturligtvis av byråkratiens yrkessjukdom, kompetensavunden. Jag skulle vilja se den konsultativa församlingen använd för att ta upp debatter om denna internationella teknokratis allmänna principer. Jag skulle vilja se ministerrådet sluta sina europeiska avtal som Europarådets verkställande organ. Jag skulle vilja se periodiska rapporter från experterna föreläggas den konsultativa församlingen till undersökning och debatt, så att parlamenten och i sista hand folken kunde få veta, vad som sker i deras namn. Det finns ingen anledning, varför detta inte skulle kunna ske genast — det behövde inte innebära någon förändring, eller endast mycket obetydliga ändringar, i Europarådets författning.

Det finns mycket som vi européer säkert kan göra tillsammans. Jag har nämnt Schumanplanen som exempel. I denna fråga råkar det vara så, att svenska och brittiska regeringen ser på liknande sätt. Vad mig själv beträffar, måste jag medge, att jag önskade, att mitt eget land hade intagit en mera positiv hållning. Men icke desto mindre har våra regeringar uttryckt sin allvarliga förhoppning, att förhandlingarna för Schumanplanen skall nå ett lyckligt slut. När det sker, är jag säker på att de kommer att på något sätt vilja vara med i det nya som skall byggas. Men inte bara de länder som är producenter och exportörer av järn och stål, är berörda i detta. Konsument- och importländerna har rätt att bli rådfrågade och få sina intressen skyddade. Europarådet är förvisso

med sina två organ — ministerrådet och konsultativa församlingen — rätt institution att fylla denna funktion.

På samma sätt kan handelsförbindelser, tullar, jordbruk, transportväsende, emigration och immigration — alla de problem, som i högre eller mindre grad berör varje nation i Europa — lösas tillfredsställande och slutgiltigt endast genom samarbete. Men det kanske kräves någon specialiserad institution för varje särskild uppgift. I första hand kan ett avtal eller en överenskommelse komma att omfatta endast en del av länderna med möjlighet för de andra att ansluta sig senare. Vi har betecknat detta system med termen »partiella avtal». I andra fall kan naturligtvis de femton länderna komma att underteckna ett avtal från början. Vad jag förordar är ett smidigt, ej ett stelt system. Ty det är min uppfattning, att Europas enhet inte kan framtvingas med en enda författningshandling. Den måste växa fram i en takt, som passar de olika problemen och de olika politiska, ekonomiska och geografiska förhållandena i de skilda länderna. Detta för mig till det problem, som är på en gång det mest angelägna och det mest svårlösta. Om jag skulle undvika det, skulle ni tro, att jag springer bort från det som vi alla tänker på, dag och natt, överallt i det fria Europa. Jag menar försvarsproblemet. Europa är i dag slitet itu — styckat, sårat, blödande. Över en stor del av Mellan- och Östeuropa har friheten, både individens och statens, trampats ned av ett tyranni, som påtvingats folken av en utländsk, främmande makt. I längden kan Europa inte — för att tillämpa Abraham Lincolns berömda ord — existera till hälften som slav, till hälften som fri man. Folken i Västeuropa kan endast hoppas att skydda sin frihet genom att organisera sin styrka till lands, till sjöss och i luften. Försvaret är därför ett problem, som inte kunde uteslutas från debatterna i Strassburg förra året. Hade vi hållit tyst, skulle vi ha befunnit oss i det unika läget att vara den enda grupp män och kvinnor i Europa, som inte diskuterade detta brännande ämne. På samma sätt hade vi 1949 rätt, då vi debatterade Tysklands anslutning till Europarådet, fastän även detta låg utanför våra formella befogenheter. Ty försvarsfrågan var — och är fortfarande — Europas dominerande problem. Det är på den kloka lösningen av denna fråga, som Europas och den europeiska civilisationens framtid kan komma att bero. Västeuropas länder står för detta syfte för enade i ett formligt fördrag med Kanada och Amerikas Förenta Stater. De inser till fullo, att det finns särskilda svårigheter och särskilda faror, som väger tungt på vissa länder vid Europas

gränser. Dessa gränstater har allas vår medkänsla. De måste bedöma — och endast de själva kan bedöma — var deras trygghet och var deras intressen ligger.

Men vilken den formella ställningen än är, är jag säker på detta: Det finns intet land i det fria Europa, inom eller utanför kretsen av medlemmar i Europarådet, vare sig knutet till Västeuropas allmänna grupp eller inte, som i kylig avskildhet kan betrakta uppbyggandet av det försvarssystem, varpå allt kan komma att bero. Därför måste ni, som gjort och gör så mycket för att stärka ert eget försvar, se med spänning och intresse, hur vi fortskrider med vårt. Det är i denna kamratskapets anda edra representanter, även om de måst avstå från att rösta, med deltagande följt den stora debatt, som i augusti inleddes av Churchill rörande Europaarmén. Ni, som befinner er så nära både Tyskland och Ryssland, måste förstå den dubbla vikten av denna tanke. Organiserandet av Atlantmakterna har kommit till stånd på grund av en enda sak: fruktan för rysk kommunistisk aggression och beslutsamheten att motstå denna. Men Europaarmén har, om den kan skapas, två syften. Dess första syfte är att omedelbart ge ett så stort och effektivt bidrag som möjligt till det allmänna försvarssystemet i förening med de icke-europeiska undertecknarna av Atlantpakten. Dess andra syfte är att göra det på ett sådant sätt, att Tyskland får möjlighet lämna ett bidrag till detta försvarssystem utan fara för att den tyska nationella militarismen skall återupplivas. För att möjliggöra detta kommer det intima samarbetet mellan alla europeiska nationer och framför allt mellan Frankrike och Tyskland — även om de faror som skapat Atlantpakten lyckligen blåser förbi — att vara ett medel för att göra slut på de bittra och uråldriga fejder, som varit Europas olycksöde under så många, långa olyckliga år. Intetdera av dessa höga syften kan vara er likgiltigt.

För att sammanfatta: Europa existerar, fastän utmärklat, uttröttat och ibland tvekande. Europas enhet är högsta intresse för varje europeisk nation. Den organisation som vi upprättat härför har olika former. Ibland knakar den och sviktat under spänningen. Det är lätt att se cyniskt och defaitistiskt på detta. Det är lätt att bara se svårigheterna och sluta ögonen för möjligheterna. Just därför att vi är medvetna om möjligheterna att misslyckas, känner vi också det förfärliga straff, som kan drabba oss, om vi misslyckas. Vi har försökt se bilden som en helhet, med fötterna stadigt på marken och blicken riktad mot horisonten.